

Terugblik op de jubileumviering 125 jaar KNPV

Links: entertainer Dave Goodman bij het diner. Rechts: het was gezellig genoeg om lang te blijven.

Jan-Kees Goud

Hoofdredacteur KNPV

Louter hoogtepunten

De jubileumviering op 11 april, de 125e verjaardag van de KNPV, was een aaneenschakeling van hoogtepunten: een uitgekiende selectie van topsprekers, het uitkomen van de kroniek en het verlenen van een erelidmaatschap. Het was ook de startdatum van de expositie 'The Art of Plant Pathology' in de WUR-bibliotheek. Verder was het vooral een dag vol gezelligheid, met een hoog reüniegehalte en gekenmerkt door historie en visie voor de toekomst.

Sprekers

Een perfect op elkaar aansluitende line-up van sprekers hield de aanwezigen geboeid, ieder op een door hem of haar kenmerkende wijze.

Jan Carel Zadoks nam ons in zijn toespraak mee op een reis kriskras door de menselijke geschiedenis en stipte een groot aantal situaties aan waarin plantenziekten en plagen de loop van die geschiedenis (op zijn minst gedeeltelijk) bepaalden. Dit ging vanaf Bijbelse tijden, via de middeleeuwen, naar recentere geschiedenis. De meesten van ons kennen wel het verhaal over *Phytophthora* en de Ierse hongersnood van 1846, met vele doden en emigranten tot gevolg. Dat gele roest van tarwe, gerst en rogge de voedselsituatie in die tijd ook

negatief beïnvloedde is veel minder bekend. De ontevredenheid bij de hongerende inwoners van een aantal Europese landen in de jaren daarna hebben uiteindelijk mede geleid tot revoluties in 1848 en de herziening van de Nederlandse grondwet, waarin de macht van de koning werd ingeperkt. Eerder al was de Franse revolutie van 1789, mede-veroorzaakt door de roggeschimmel moederkoren, die via gebrek aan basisvoedsel bijdroeg aan de ontwrichting van de samenleving, aldus Zadoks. De voorbeelden volgden elkaar snel op, waarbij wel duidelijk werd dat voedselzekerheid een van de belangrijkste voorwaarden is voor een stabiele samenleving.

Louise Fresco en Jan Carel Zadoks vonden elkaar.

Louise Fresco sloot daar naadloos op aan, met een presentatie die zij geheel uit het hoofd hield, op het oog onvoorbereid, maar zeer *to the point* en enthousiasmerend. Zij legde daarin de nadruk op de wetenschap als de sleutel tot een duurzame voedselproductie. “Er wordt door sommigen wel gesuggereerd dat de moderne landbouw veel slechts heeft gebracht en dat vroeger alles beter was. Maar dat klopt natuurlijk niet. Wie even nadenkt ziet dat we veel aan de wetenschap te danken hebben. Maar we zijn er nog niet. In 2050 is 50% meer voedsel nodig, maar ook nu al is er een probleem. Twee miljard mensen hebben te weinig te eten, maar anderhalf miljard mensen zijn ongezond omdat ze te veel eten.”

Fresco noemde als de perspectiefrijkste drie ontwikkelingen de plantenverdeling, het denken in ecosystemen en de geïntegreerde bestrijding van ziekten en plagen. “Er staat de landbouw een groot aantal nieuwe gereedschappen ter beschikking. Binnen de plantenveredeling is er de genetische modificatie, met daarbij de complexe regelgeving en publieksacceptatie. En CRISPR/Cas, een mutatietechniek waarmee preciezer kan worden ingegrepen in het genoom; de regulering en publieksacceptatie zijn hier nog onduidelijk.”

Volgens Fresco maakt de trend naar monocultuur de landbouw inderdaad kwetsbaar, maar diversiteit is geen garantie voor afwezigheid van ziekten en plagen. Daar is meer voor nodig. Wetenschap wordt door het grote publiek lang niet altijd begrepen. Daardoor worden er in debatten vaak oude achterhaalde voorbeelden van stal gehaald. “Aan ons als aanwezigen op dit KNPV-jubileum is het de taak om mee te helpen aan de sociale acceptatie van de wetenschap: laat zien wat mogelijk is en hoe het werkt. Als het grote publiek snapt hoe een techniek werkt kan het pas een goede keuze maken. Als we de honger in de wereld willen uitbannen zullen we moeten doorgaan met het verhaal te vertellen.”

Greg Johnson, voorzitter van de ISPP, bracht vanuit zijn organisatie aan de KNPV de felicitaties over. Hoewel de presentatie van de Australiër voor sommigen iets minder goed te volgen was, sloot de inhoud van zijn visie perfect aan bij de eerdere verhalen: “Duurzame ontwikkeling is gestoeld op drie pijlers: het komt alleen tot stand als de hele maatschappij ervan profiteert, als het economisch haalbaar is en als het milieu er niet onder lijdt.” Die duurzame ontwikkeling zag hij vertaald in een groot aantal doelstellingen, waarvan beschikbaarheid van voedsel er een was, maar ook zaken als onderwijs, gelijkwaardigheid van individuen, hernieuwbare energie etc.

Greg Johnson, voorzitter ISPP

Na die brede visie zoemde hij verder in op mycotoxines, detectietechnieken en IPM-strategieën en ook hij noemde, net als Fresco, het denken in ecosystemen (van micro- tot macro-ecosystemen) en de fabelachtige mogelijkheden van moderne technieken. Op die manier schetste hij de mogelijkheden in een nabije toekomst.

Adjiedj Bakas tenslotte, richtte de blik van het publiek op een nog iets verdere toekomst. Zijn verhaal was een aaneenschakeling van tot de verbeelding sprekende cijfers, technieken en mogelijke toepassingen, met als centrale thema voedsel. Zijn eerste insteek was: ‘Er Komen Veel Grote Veranderingen Aan!’ Op alle gebieden. Steeds sneller. Er is een duidelijk trend richting private financiering en een overheid die steeds minder subsidieert. Wie merkt dit niet op? Maar doe we er ook iets mee? Bakas: “We kunnen steen en been klagen of zelf erop uit, goed gekleed, met een goed verhaal.” Een tweede trend is die van de technologie. “De tijd is aanstaande dat voedselproductie op een totaal andere manier mogelijk zal zijn. In een steriele omgeving, met robots, ledverlichting en hydrocultuur. En de technologie ontwikkelt zich steeds sneller.” Een derde trend is die van het combineren. “Door expertises van totaal verschillende vakgebieden te combineren worden nieuwe ideeën en toepassing geboren. We hoeven niet alles zelf te bezitten of te bedenken; samen kunnen we veel meer.”

Zijn verhaal maakte vele toehoorders enthousiast, en sommigen waren diep geschokt. Bakas sloot af met een filmpje van Prince Ea: “Do not go where the path may lead, but go where there's no path and leave a trail” (<https://www.youtube.com/watch?v=oKAmujgS4mo>).

Adjiedj Bakas tijdens zijn multimediale presentatie.

Kroniek

Uit handen van onze voorzitter ontving Louise Fresco het eerste exemplaar van het boek 'Het verleden van onze toekomst - Kroniek van de Koninklijke Nederlandse Plantenziektkundige Vereniging'. Dit boek, geschreven door onze secretaris Jacques Horsten (zie foto voorzijde), verhaalt op bloemrijke wijze de geschiedenis van onze vereniging, compleet met de verhalen over de personen achter de KNPV, en aangevuld met de ontwikkeling van het vakgebied in de afgelopen 125 jaar. Het boek werd aan het einde van de dag uitgedeeld aan alle aanwezigen en is ook nagestuurd aan de niet-aanwezige leden.

Terugblik en uitdagingen voor de 21e eeuw

KNPV-voorzitter Piet Boonekamp presenteerde op smakelijke wijze een overzicht van de perikelen binnen de KNPV van de afgelopen 125 jaar. Hij putte daarbij grif uit de Kroniek, waarvan hij als een van de weinigen de tekst al ter inzage had gezien.

Daarna keek hij vooruit en stond stil bij de vraag hoe de KNPV-kennis meer relevantie kan krijgen in de maatschappij. Hij refereerde daarbij naar debatten, waarin de KNPV vooral als moderator kan optreden door te pogen partijen bij elkaar te brengen. Maar er is bij de KNPV ook behoefte aan personen met andere belangrijke kennis voor de plantenziektkunde in brede zin: NGO's, consumenten, maar ook historici voor het opdiepen van groene kennis uit het verleden en gamma-onderzoekers met expertise in interacties in de samenleving en nieuwe vormen van kennisdeling.

In navolging van Fresco en Bakas deed ook Boonekamp een oproep om ons nationaal en internationaal te blijven profileren in maatschappelijke gremia. Enerzijds door de aansprekende resultaten van topwetenschappers te belichten, en sterke boegbeelden steeds de communicatie op te laten zoeken, maar ook door jonge onderzoekers die de tijdgeest aanvoelen.

Erelidmaatschap Zadoks

Tijdens het sfeervolle diner was er nog een laatste hoogtepunt: het verlenen van het erelidmaatschap van de KNPV aan Prof. Zadoks. Hierna leest u het laudatio.

Laudatio behorende bij het erelidmaatschap van Prof. J.C. Zadoks, 11 april 2016

Alvorens de redenen toe te lichten waarom het een eer voor de Vereniging is om Prof. Dr. Jan Carel Zadoks vandaag bij het 125-jarig jubileum van de KNPV het erelidmaatschap toe te kennen, eerst enige achtergronden over de criteria van speciale KNPV-erkenningen.

De KNPV kent prijzen en een erelidmaatschap.

De jongste prijs is de in 2009 ingestelde '**Jan Ritzema Bos-prijs**' voor jonge onderzoekers. De criteria zijn: "...speciaal bedoeld voor jonge onderzoekers. Enerzijds om hiermee de nagedachtenis aan de grondlegger van de plantenziektkunde in Nederland te eren, anderzijds om jonge onderzoekers te stimuleren om hun werk op een toegankelijke manier te presenteren. Als forum dient een KNPV-vergadering waarin promovendi de mogelijkheid krijgen om hun onderzoek toe te lichten. Een jury beoordeelt de kwaliteit van het werk, maar vooral ook de kwaliteit van de presentaties". Tot 2016 is deze prijs twee maal uitgereikt. Deze prijs krijgt Prof. Zadoks niet. Alhoewel, moet je jonge onderzoeker in leeftijd zijn of nog niet zo lang in een vakgebied werken? Zijn lezing vandaag over de 'Historische Fytopathologie' gaat immers over een jong vakgebied, waaraan hij recent zeer veel heeft bijgedragen? Wellicht moet de Vereniging de criteria nog eens evalueren?

De belangrijkste is de **KNPV-prijs** in 1998 ingesteld met de criteria als verwoord door de toenmalige voorzitter Fokkema: "De instelling van de KNPV-prijs is een nieuwe activiteit van onze vereniging. De Vereniging beoogt hiermee personen of rechtspersonen die zich uitzonderlijk verdienstelijk hebben gemaakt op het gebied van de

Prof. Zadoks ontvangt de oorkonde behorende bij zijn erelidmaatschap van de KNPV uit handen van voorzitter Piet Boonekamp,

gewasbescherming te eren. Dit heeft betrekking op de volgende gebieden: 1. Onderzoek, 2. Onderwijs, beleid en voorlichting, en 3. Bedrijf en handel. Deze prijs zal iedere 2-3 jaar door het KNPV-bestuur worden toegekend op voordracht van een jury". De KNPV-prijs werd in 1998 voor het eerst toegekend aan Gerrit Bollen en de tweede in 2002 ... aan Prof. Zadoks. Volgens toenmalig voorzitter Gert Kema uit het juryrapport: "Prof. Dr. J.C. Zadoks, oud-hoogleraar in de ecologische fytopathologie aan de LUW, heeft zowel voor de gewasbescherming in Nederland als op internationaal niveau een uitzonderlijk grote bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van het vakgebied. Dit geldt zowel voor de theorievorming in fundamenteel onderzoek als voor de toepassing van de ontwikkelde concepten in de praktijk van de ziektebestrijding. De betekenis van zijn werk reikt ver buiten de grenzen van zijn specifieke vakgebied ...".

Daarnaast is er het **erelidmaatschap** dat de KNPV hem zeer gaarne wil verlenen. Het probleem is dat er hiervoor geen criteria geformuleerd zijn. Welke verdiensten worden verbonden aan een erelidmaatschap van de KNPV?

Gelukkig hebben we de Kroniek waar we uit de judicia en laudatio kunnen putten van voorgangers van Prof. Zadoks, die het erelidmaatschap hebben verkregen. Ik wil er een paar citeren.

Het eerste erelid was Dr. Calkoen in 1927. Voorzitter Ritzema Bos memoreerde bij de ALV dat: *"...de heer Calkoen vanaf de oprichting van de Vereniging deel had uitgemaakt van het bestuur en dat het de 36ste keer was dat hij als penningmeester rekening en verantwoording had afgelegd. Ritzema Bos stelde voorts voor om Calkoen, bij zijn aftreden als bestuurslid, te benoemen tot Erelid van de Vereniging hetgeen bij acclamatie werd besloten."* Het tweede erelid werd Prof. Quanjier in 1950. Voorzitter Westerdijk memoreerde bij de ALV: *"De verdiensten van Prof. Quanjier voor de Vereniging zijn zeer groot. In 1943 toen hij als voorzitter statutair mocht aftreden, is hem verzocht om, in verband met de oorlogsomstandigheden, nog in functie te blijven. Hij trad af in 1946, toen de oorlog voorbij was. Hij heeft met groot enthousiasme onze vereniging door de moeilijke oorlogsjaren geleid. Als eerbetoon aan Prof. Dr. Quanjier werd voorgesteld het Erelidmaatschap van de Vereniging aan hem te verlenen, als dank voor het vele werk dat hij gedurende lange jaren voor het Vakgebied, de Vereniging en het Tijdschrift heeft gedaan. Dit werd bij acclamatie besloten."*

Een laatste voorbeeld is erelid Dr. Beemster uit 1994. Voorzitter Fokkema en Redactievoorzitter Davidse memoreerden dat: *"Het erelidmaatschap te verlenen vanwege zijn bijzondere verdiensten voor de Vereniging in zijn functie als secretaris van de redactie van het NJPP. Gedurende meer dan vijftien jaar had Dr. Beemster zorg gedragen voor de evolutie van manuscript tot gedrukt artikel. Mede door zijn grote inzet was het NJPP een van de laatste wetenschappelijke tijdschriften op ons vakgebied, dat nog door een vereniging kon worden uitgegeven. Toen in 1994 het NJPP overging naar het EJPP nam hij afscheid als redactielid. De ALV stemde unaniem voor de benoeming."*

Concluderend uit deze precedentes kan gesteld worden dat de criteria voor een erelidmaatschap niet zozeer de bijdragen aan het vakgebied betreffen (daar is de KNPV-prijs voor) maar aan de Vereniging. En de grote verdiensten van Prof. Zadoks aan de Vereniging wil ik nu gaarne memoreren.

In 1961 werd Prof. Zadoks *secretaris* van de Ver-

eniging. Vanaf 1930 was het gebruikelijk dat de secretaris een jaarverslag schreef voor de ALV. Dat was meestal niet meer dan een vermelding dat het verslag ongewijzigd werd goedgekeurd. De nieuwe secretaris Dr. Zadoks brak met deze lijn en schreef in ons Tijdschrift voor het eerst een uitgebreide samenvatting van het jaarverslag over onze verenigingsactiviteiten. Dit om de leden er meer bij te betrekken. Deze ingezette lijn is sedertdien gehandhaafd.

Prof. Zadoks was ook zeer actief bij het *organiseren* van KNPV-evenementen. Onder zijn leiding werd b.v. in 1976 een symposium georganiseerd over 'Microklimaat en plantenziekten' een geheel nieuw thema voor die tijd.

Prof. Zadoks heeft altijd vele en zeer interessante *bijdragen geleverd aan het Tijdschrift en aan het maatschappelijk debat*. In 1991, ter gelegenheid van het 100-jarige bestaan van – toen nog – NPV schreef hij voor onze NJPP een doorwrocht overzicht over 100 jaar gewasbescherming in Nederland, waarin hij verschillende episodes onderscheidde en helder liet zien dat Nederland voorop liep bij allerlei ontwikkelingen. In de loop der jaren is hij steeds interessante en kritische bijdragen aan ons Tijdschrift blijven leveren. Hij koos steeds een kritische toon vanuit kennis en geen dogmatische vanuit een bepaald belang. Zijn vele columns die hij in Gewasbescherming schreef, zijn regelmatige bijdragen in andere tijdschriften van de 'Gouden Driehoek' maar ook die in de publieke pers, getuigen van een groot wetenschapper die steeds bereid was zijn kennis naar de maatschappij over te brengen en daarmee ook de discussie aan te gaan. En ook na zijn emeritaat is hij in deze lijn blijven bijdragen.

Prof. Zadoks kreeg voor al zijn *vakinhoudelijke* verdiensten in 2002 de KNPV-prijs. Die argumenten kunnen natuurlijk niet weer gebruikt worden voor het onderhavige erelidmaatschap, maar er valt nog het nodige aan toe te voegen. In 1969 werd Dr. J.C. Zadoks benoemd tot lector in de Fytopathologie. Hij zou zich met name gaan bezighouden met de epidemiologische aspecten van de fytopathologie, vanaf 1980 als hoogleraar. Deze vrij nieuwe richting in de fytopathologie maakte onder leiding van Zadoks opgang en kreeg spoedig wereldwijde erkenning. Baanbrekend was het project EPIPRE (epidemie-preventie) uit 1977. Op basis van een voor die tijd revolutionair gebruik van een computer werd een systeem ontwikkeld om te bepalen of, en zo ja, wanneer het zin had om een bespuiting tegen gele roest of meeldauw in tarwe uit te voeren. Dit epidemiologische waarschuwingsmodel wordt nog steeds gebruikt en heeft sterk aan kennisontwikkeling van KNPV-leden bijgedragen.

Bij zijn afscheid als hoogleraar in 1993 verscheen er een speciaal supplement van ons tijdschrift NJPP waarin artikelen van (oud) promovendi en vakgenoten werden opgenomen. Duidelijk werd dat de school Zadoks – de epidemiologische fytopathologie – geweldig was geëvolueerd als kennisgebied en als belangrijke onderbouw van Geïntegreerde Gewasbescherming. Bij zijn afscheidscollege in 1994 benadrukte hij nogmaals het belang van Gewasbescherming als multidisciplinaire en complexe wetenschap. En dit principe heeft de diversiteit van de leden van de KNPV altijd zeer aangesproken.

Na zijn emeritaat heeft hij zeer veel bijgedragen aan de *'Historische Fytopathologie'* een jong vakgebied van geschiedschrijving waarin hij tot de internationaal vooraanstaande experts kan worden gerekend. In zijn boek "On the political economy of plant disease epidemics" geeft hij een prachtig beeld van de grote maatschappelijke betekenis van de plantenziekten. Zijn recentere boek "Crop Protection in Medieval Agriculture" geeft inzicht dat gewasbescherming toen al midden in de belangstelling stond en ook veel van oude kennis geleerd kan worden, en zijn recente "Black Shank of Tobacco" geeft een prachtig overzicht over de wetenschappelijke plantenziektekundige ontwikkelingen in de late 19^e, vroege 20ste eeuw. In dit laatste boek vestigt hij ook de aandacht op het zeer belangrijke onderzoek dat heeft plaatsgevonden in voormalig Nederlands-Indië. Dit onderzoek heeft beroemde wetenschappers voortgebracht, maar sommigen zijn door Prof. Zadoks zelf aan de vergetelheid onttrokken.

Ook in zijn prachtige bijdrage vandaag geeft hij aan dat gewasbescherming niet alleen belangrijk was tijdens de afgelopen KNPV-periode maar van alle tijden is, en dus ook in de toekomst van groot belang zal blijven. De KNPV is buitengewoon vereerd een lid te hebben dat de lange voorgaande periodes kan overzien, om hier voor de toekomst lering uit te kunnen trekken.

Samengevat heeft sedert 1961 Prof. Zadoks zeer grote verdiensten gehad voor de Vereniging als: secretaris, organisator van KNPV-evenementen, schrijver van kritische bijdragen in de Tijdschriften, initiator van maatschappelijke discussies, groot vakinhoudelijke expert en tot slot als historische vraagbaak. Voor al deze verdiensten is het voor het bestuur van de KNPV een eer en genoegen om hem tijdens dit 125-jarig jubileum van de KNPV het erelidmaatschap van de Vereniging te mogen toekennen.

Het Bestuur KNPV, 11 april 2016